

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของบุคลากรใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอตามลำดับดังนี้

1. การบริหารการมีส่วนร่วม

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

1.2 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1.3 ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1.5 ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

2. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1 ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3 ความสำคัญและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.4 ประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.5 คุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.6 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.7 กระบวนการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.8 การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

2.8.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2.8.2 การคัดกรองนักเรียน

2.8.3 การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน

2.8.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน

2.8.5 การส่งต่อนักเรียน

3. บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

3.1 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

3.3 บทบาทของครูแนะแนวและผู้เกี่ยวข้อง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารการมีส่วนร่วม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดหลักการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : ค 5) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงเกิดขึ้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการบริหารที่เปิดโอกาสให้หลายบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกระบวนการของการให้ผู้ได้บังคับบัญชา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลอย่างเข้มแข็ง ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของกลุ่มบุคคลในการแก้ปัญหาของการบริหารอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ถือว่า ผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารให้กับผู้ได้บังคับบัญชา การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นความพยายามที่จะจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบและร่วมมือในการพัฒนางานด้วยความเต็มใจเป็นการเปิด โอกาสให้สมาชิกของชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจ

ความหมายของการมีส่วนร่วม

สิทธิรัฐ ประพุทธนิติสาร (2545 : 12) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การพัฒนาตามความต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรให้บรรลุจุดมุ่งหมายสำคัญของกระบวนการ คือ ชีคความสามารถของคนในการแก้ปัญหาและทำให้บุคคลรู้จักคิด ทำให้เป็นระบบมากขึ้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2546 : 138) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในการบริหาร คือ วิธีบริหารที่ผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการได้เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานในการบริหารด้านต่าง ๆ เช่น การมีส่วนร่วมในการวางแผน ช่วยเสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของนักบริหาร ตลอดจนการให้ โอกาสและมีอิสระกับกลุ่มที่จะตัดสินใจทำงานเองภายใต้เป้าหมายและนโยบายที่มอบหมายไว้อย่างกว้าง ๆ

สมเดช สีแสง (2547 : 229) ได้สรุปความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการ ภายในขอบเขตหน้าที่ของตน ถือว่าเป็นการบริหารที่ดีและเหมาะสมที่สุดกับคุณสมบัติของมนุษย์ในปัจจุบัน การบริหารแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นหลักการสำคัญของการบริหารแบบใหม่ที่เรียกว่า การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Control หรือ TQC)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2550 : 16) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือกันในการพัฒนาปฏิบัติอยู่ด้วยความเต็มใจ

พัชรพร ทวยสงฆ์ (2552 : 2 - 3) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมการปฏิบัติการในองค์กร และการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร หรืออีกความหมายหนึ่ง คือ กระบวนการทำงานเพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่เป็นผลสำเร็จด้วยการใช้บุคคล และทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุซึ่งเป้าหมายของความต้องการ

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน ร่วมเสนอแนะข้อคิดเห็นให้ข้อมูลร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบและร่วมบริหารจัดการกับผู้บริหารเพื่อให้กิจกรรมนั้นสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

รูปแบบการมีส่วนร่วม

รูปแบบการมีส่วนร่วมมีหลายรูปแบบ ได้มีนักวิชาการหลายคนกล่าวไว้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2545 : 113-114) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมในการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งสรุปเป็น 10 รูปแบบคือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meeting)
2. การมีส่วนร่วมในการออกเงิน (Financial Contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committees)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
5. การมีส่วนร่วมการสัมภาษณ์ (Interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้ร่วมการ (Entrepreneurs)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employers)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

เอ็ดเวิร์ด เดมมิง (Edward Demming) ได้พัฒนาโปรแกรมในการบริหารจัดการคุณภาพ โดยรวมที่มีประสิทธิผลไว้ 6 ประการ ดังนี้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2545 : 320)

1. การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement)
2. การมอบหมายงาน (Employee Empowerment)
3. การสร้างมาตรฐานเทียบเคียง (Benchmarking)
4. ระบบการจัดส่งสินค้าแบบทันเวลาพอดี (Just-in-time)

5. เทคนิคทาคุชิ (Taguchi Technique)

6. ความรู้ในการใช้เครื่องมือสำหรับการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (Knowledge of TQM tools)

แคลด์เวลล์ และสปิงก์ (Caldwell & Spinks. 1990 : 15 ; อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์. 2545 : 16) ได้เสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบกระจายอำนาจ โดยใช้ชื่อว่า “วงจรการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม” (Collaboration School Management Cycle) ซึ่งมีขั้นตอนการบริหารหรือการจัดการ 6 ขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดจุดหมาย และระบุความต้องการ
2. การกำหนดนโยบาย (จุดมุ่งหมายและแนวทางอย่างกว้าง ๆ)
3. การกำหนดแผนงาน
4. การจัดทำแผนและอนุมัติงบประมาณแผนงาน
5. การนำไปปฏิบัติ
6. การประเมินผล

องค์การอนามัยโลก (WHO. 1978 : 11 ; อ้างถึงใน วิทยา ทิพย์ทอง. 2545 : 18) ได้เสนอรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดลำดับความสำคัญตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และตัดสินใจด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน

ขั้นตอนที่ 3 การใช้ประโยชน์ ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มการพึ่งตนเองและควบคุมทางสังคม

ขั้นตอนที่ 4 การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับประโยชน์ในชุมชนเท่าเทียมกัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว ประโยชน์ต่อสังคมหรือในรูปของวัตถุก็ได้

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2547 : 6) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. การปรึกษาหารือ (Conductive Management) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปแบบของคณะกรรมการ (Committee) เช่น คณะกรรมการโครงการ คณะกรรมการการดำเนินงาน คณะกรรมการเฉพาะกิจ รูปแบบนี้เป็น การกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานด้วยระบบการปรึกษาหารือนี้เหมาะสำหรับผู้บริหารระดับต้นขึ้นไป โดยมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะทำงาน ประธานโครงการ ประธานคณะกรรมการหรือกรรมการ เป็นต้น

2. กลุ่มคุณภาพ (QC Circles) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปของกลุ่มบุคคล 3 – 10 คนที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกัน รูปแบบคุณภาพนี้เหมาะสำหรับใช้ผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติหรือระดับหัวหน้าเพราะเป็นการฝึกฝน และเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน เพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งมีกระบวนการในการบริหารกลุ่มสร้างคุณภาพใน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Action)

3. ระบบข้อเสนอแนะ (Suggestion System) เป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ได้ผลมากทางการปฏิบัติ มีลักษณะเป็นกล่องหรือตู้รับฟังความคิดเห็นเท่านั้น กล่าวคือ รูปแบบนี้จะมีข้อเสนอแนะให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกรอกแบบที่กำหนด เช่น ปัญหาที่พบคืออะไร วิธีแก้ปัญหามีอะไรบ้าง ผลที่คาดว่าจะได้รับนั้นเป็นอย่างไร แบบฟอร์มที่กำหนดอาจแตกต่างกันไปตามความต้องการของแต่ละหน่วยงาน แต่มีหลักการปฏิบัติเดียวกัน คือ จะต้องมีการพิจารณาข้อเสนอแนะมีหน้าที่ในการประเมินข้อเสนอแนะนำเสนอผู้มีอำนาจพิจารณาต่อไป

4. ระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ (Employee Ownership Plan) รูปแบบที่พบมากในการบริหารจัดการบริษัท หน่วยงานเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจ โดยการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการด้วยการลงทุนซื้อหุ้นของบริษัททำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความรักความผูกพันในการปฏิบัติงานด้วยดี

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอน เริ่มจากการร่วมกันวางแผนร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันปรับปรุงแก้ไข ซึ่งทำให้มีความรู้สึกผูกพันและความเป็นเจ้าของกิจการหรือองค์กรนั้นด้วย

ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้มีการจำแนกลักษณะหรือประเภทของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันออกไปซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วมดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2543 ก : 6) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมมี 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมคิดริเริ่มและตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมวางแผน
3. การมีส่วนร่วมดำเนินการ
4. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล
5. การมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ไพร์ตัน เตชะรินทร์ (2547 : 6-8) ได้กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ร่วมคิดและสร้งารูปแบบการพัฒนาการเพื่อแก้ไขปัญหา
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน
4. ร่วมตัดสินใจ
5. ร่วมจัดการหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน
6. ร่วมลงทุนในกิจการตามโครงการ
7. ร่วมปฏิบัติงานตามนโยบายแผนงาน ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff. 1977 : 7-26) ได้จำแนกขั้นตอนหรือ

ประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจ นั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นการตัดสินใจในช่วง ดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของ การดำเนินงานโครงการนั้น จะได้จากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการใดบ้างและ จะทำประโยชน์โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงานและ การขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้นนอกจาก ความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจาย ผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและ สังคมด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถ แปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

สรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมมีหลายลักษณะเริ่มตั้งแต่การร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผล

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีวิวัฒนาการมาจากแนวคิดการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์

(Human Relation Approach) และการบริหารเชิงพฤติกรรม (Behavioral Approach) บุคคลที่เป็น

ผู้บุกเบิกแนวคิดนี้คือ แมรี ปาร์คเกอร์ ฟอลเลต (Mary Parker Follet) โดยได้เขียนบทความชื่อ Dynamics Administration บรรยายให้ผู้บริหารแก้ปัญหาความขัดแย้งในองค์กรด้วยวิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์และพยายามให้ยทุนคิดถึงคนงานบ้างไม่ใช่คิดแต่เรื่องเงินเพียงอย่างเดียว แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนโดยเอลตัน เมโย (Elton Mayo) และเอฟ.เจ. โรธลิสเบอร์เกอร์ (F.J.Roethlisberger) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ทั้งนี้มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมดังนี้

แมคเคลแลนด (McClelland, 1961 : 100 – 112) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสิ่งจูงใจของมนุษย์ในการทำงานให้เกิดผลสำเร็จ ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ผลของการศึกษาสรุปได้ว่าคนเรามีความต้องการอยู่ 3 ประการ คือ

1. ความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Need for Achievement) เป็นความปรารถนาจะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พยายามเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ มีความวิตกกังวลเมื่อประสบความสำเร็จ

2. ความต้องการความผูกพัน (Need for Affiliation) เป็นความต้องการการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ต้องการความเป็นมิตรและสัมพันธ์ภาพที่อบอุ่น

3. ความต้องการมีอำนาจ (Need for Power) ได้แก่ความต้องการรับผิดชอบบุคคลอื่น ต้องการควบคุมและให้ผู้อื่นให้โทษแก่ผู้อื่นได้

โดยสาระสำคัญอีกประการของทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเดวิด แมคเคลแลนด (David McClelland) คือ ผู้ที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จต้องมีแรงจูงใจในด้านความต้องการสัมฤทธิ์ผล อยู่ในระดับสูงหรือกล่าวได้ว่าความสำเร็จของงานจะทำได้โดยการกระตุ้นความต้องการด้านสัมฤทธิ์ผล เป็นสำคัญ ถ้าแต่ละคนมีความต้องการด้านสัมฤทธิ์ผลสูงก็สามารถทำงานได้สำเร็จและช่วยให้งานของหน่วยงานสำเร็จไปด้วย

ไลเคิร์ท (Likert, 1967 : 16 – 24) เสนอทฤษฎีการบริหารซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน 4 รูปแบบ และเรียกว่าการบริหาร 4 ระบบ (System 4) ประกอบด้วย

ระบบที่ 1 : เผด็จการ (System 1 : Exploitative Authoritative) เป็นการใช้อำนาจเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว เป็นการบริหารองค์กรที่เน้นหน้าที่และโครงสร้างแบบอำนาจนิยมสูง

ระบบที่ 2 : เผด็จการแบบมีศิลป์ (System 2 : Benevolent Authoritative) เป็นการใช้อำนาจแบบเมตตา ใช้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง นายจ้างต้องทำให้ลูกจ้างมีความเชื่อมั่น

ระบบที่ 3 : การปรึกษาหารือ (System 3 : Consultative) ระบบนี้เป็นการบริหารงานแบบมีความมั่นคง แต่ฝ่ายบริหารไม่มีความเชื่อมั่นและความไว้วางใจอย่างเต็มที่ในตัวผู้ใต้บังคับบัญชา

ระบบที่ 4 : กลุ่มที่มีส่วนร่วม (System 4 : Participative Group) เป็นระบบการขยายขอบเขตความสัมพันธ์และความเป็นมิตรกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในระดับสูงจากการมีส่วนร่วม

ในการทำงานแบบกลุ่ม

อุทัย บุญประเสริฐ (2545 : 26 – 31) กล่าวถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่ามีแนวความคิดพื้นฐาน ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องธรรมชาติมนุษย์ (Assumption about Human Nature) ตามแนวคิดของ แมก กรเกอร์ (Mc Gregor) มี 2 แนวทาง คือ ทฤษฎี x และทฤษฎี y ตามแนวคิดของทฤษฎี x เชื่อว่ามนุษย์ขี้เกียจและขาดความรับผิดชอบ ดังนั้นต้องใช้วิธีการบังคับหรือควบคุมการทำงานอย่างใกล้ชิด ส่วนทฤษฎี y เชื่อว่ามนุษย์มีความขยัน ชอบทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสภาพการทำงานที่มีความเหมาะสม และคนมีส่วนร่วมในการทำงานโดยไม่ถูกบังคับก็就会有มีความรับผิดชอบมากขึ้น
 2. ความคิดเกี่ยวกับความเป็นองค์การของโรงเรียน (Concept of School Organization) แนวความคิดของการบริหารปัจจุบันเชื่อว่า องค์การมิใช่เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับการบรรลุเป้าหมายหรือผลิตผลเชิงปริมาณเท่านั้น แต่องค์การเป็นสถานที่สำหรับการดำรงชีวิตและการพัฒนาด้วย
 3. ในด้านรูปแบบการตัดสินใจ (Decision Making Style) การตัดสินใจสั่งการในระดับสถานศึกษาควรมีลักษณะร่วมมือกันใช้อำนาจระหว่างครู ผู้ปกครอง นักเรียน ตลอดจนศิษย์เก่าเพื่อสะท้อนสภาพการณ์ปัจจุบัน ความต้องการในอนาคต ซึ่งจะต้องระดมสติปัญญาและแนวคิดให้สมาชิกได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาให้บริหารโรงเรียนได้สำเร็จ อีกทั้งยังสร้างความรู้สึกร่วมกันกับโรงเรียนด้วย
 4. แบบภาวะผู้นำ (Leadership Style) ตามทฤษฎีของ Sergiovanni ได้จัดระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 5 ระดับ คือ ภาวะผู้นำด้านเทคนิค ภาวะผู้นำด้านมนุษย ภาวะผู้นำทางการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสัญลักษณ์ และภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม
 5. กลยุทธ์การใช้อำนาจ (Use of Power) ในการบริหาร โดยทั่วไปมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อำนาจเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ แต่ตามทฤษฎีที่ว่าด้วยที่มาของอำนาจ (Source of Power) ของ French และ Raven นั้นได้แบ่งที่มาของอำนาจพื้นฐานเป็น 5 แบบ ได้แก่ อำนาจจากการให้รางวัล อำนาจจากการบังคับ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจจากการอ้างอิง และอำนาจจากความรู้ความเชี่ยวชาญ
 6. ทักษะเฉพาะในการบริหาร (Management Skills) ทักษะการบริหารแบบใหม่ๆ ที่ได้รับการพัฒนาและนำมาใช้ในองค์การ เช่น การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจ ใช้ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง ใช้กลยุทธ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์การเป็นต้น
 7. การใช้ทรัพยากร (Use of Resources) สถาบันการศึกษามีอำนาจในการใช้และบริหารทรัพยากรด้วยตนเองมากขึ้น ทำให้สถานศึกษาได้บริหารงานตามสถานการณ์ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ต้องสิ้นเปลืองบุคลากร งบประมาณ เวลาในการควบคุมและตรวจสอบ
- โดยสรุปแล้ว การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีแนวคิดพื้นฐานมาจากความเชื่อเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความต้องการพื้นฐาน ความคิดเกี่ยวกับความเป็นองค์การของโรงเรียนรูปแบบของ

การตัดสินใจการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบภาวะผู้นำ กลยุทธ์ในการใช้อำนาจ ทักษะเฉพาะในการบริหารตามทฤษฎีการบริหาร ตลอดจนความมีอิสระในการใช้และบริหารทรัพยากรด้วยตนเอง

ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร ซึ่งจันทรานี สงวนนาม (2545 : 71) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานทุกระดับในองค์กร
2. ลดความขัดแย้งในการทำงาน เพิ่มความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น
3. สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน
4. ช่วยให้ผู้ร่วมงานมีสุขภาพจิตดี ทุกคนมีงานทำ
5. สร้างความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร
6. ลดค่าใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรอย่างทะนุถนอม
7. ช่วยให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ช่วยให้นักงาเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545 : 9-10) กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดคนเดียว
2. การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในทางจิตวิทยาคือทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลงในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น
3. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
4. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะในการทำงานร่วมกันเกิดความมีน้ำใจและความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น
5. การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้นและส่งเสริมให้มีการปรับปรุงงาน ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

จากแนวคิดที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อองค์กร ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยให้บรรยากาศและการสื่อสารในองค์กรดีขึ้น ลดความขัดแย้ง ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และองค์กรมีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น
2. ประโยชน์ต่อผู้บริหาร โดยฝ่ายบริหารสามารถบริหารพนักงานได้ง่ายขึ้น การตัดสินใจมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เนื่องจากได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากทุกฝ่าย

3. ประโยชน์ต่อพนักงาน โดยความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับฝ่ายบริหารและระหว่างพนักงานด้วยกันดีขึ้น มีความไว้วางใจกันสูง มีความรับผิดชอบและผูกพันกับองค์กรมากขึ้น รวมทั้งมีความเข้าใจกฎระเบียบและข้อจำกัดขององค์กร

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ทวี วิชัชวงษ์ (2548 : 37) กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจนพร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและคณะครูทุกคนมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 3) ได้กำหนดความหมายของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

วีระ โอ้ออม (2549 : 23) กล่าวว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในด้านสวัสดิภาพและสวัสดิการ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน มีวิธีการดำเนินงานและเครื่องมือที่ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนได้รับความปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

จากความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาต่อการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานตรวจสอบได้

วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ ครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ เทคนิควิธีการเหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนเป็นอย่างดี มีการประสานงานซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง มีความเข้าใจตรงกันในการที่จะดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปัจจุบันครูบางคนเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครองหรือ ของครูแนะแนว การดูแลรับผิดชอบ เฉพาะนักเรียนที่เป็นที่ปรึกษา ส่วนนักเรียนคนอื่น ๆ ครูก็จะละเลยไม่ให้การดูแลช่วยเหลือ นอกจากนี้ครูบางคนก็ถือว่าการอบรมดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง ส่วนผู้ปกครองก็จะทำงาน ไม่มีเวลาดูแล อบรมบุตรหลานของตน จึงไม่ให้ความสนใจที่จะช่วยกันดูแล ฉะนั้นในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะให้มีประสิทธิภาพบุคลากรทุกฝ่าย ทุกคนต้องร่วมมือร่วมแรงร่วมใจประสานงานซึ่งกันและกัน โดยไม่คิดว่าเป็นภาระหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 2)

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน เป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

ความสำคัญและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนาให้นักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม หรืออื่น ๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากร ครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งดงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 2)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด มีหน้าที่ในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา

ครูอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียน เน้น กิจกรรมส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ปัญหา และการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้ นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครู ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง และมีคุณภาพทั้ง ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาให้มีคุณธรรม จริยธรรมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามที่ตั้งคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการศึกษาในสถานศึกษา การเรียนรู้และวิถีชีวิตในสังคม ระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน โดยมี วิธีการและเครื่องมือที่มีคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่สามารถ ตรวจสอบได้ มีครูประจำชั้น อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานกับกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิต เพื่อร่วมกันวางรากฐานในการพัฒนา คุณภาพนักเรียน ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 3)

1. ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครู-อาจารย์ ให้ส่งเสริม ดูแล พัฒนา นักเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม
2. วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนจะมีครู-อาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคน ที่จะ คอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง
3. สนับสนุนให้ครู-อาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้าน โรงเรียน และชุมชนเชื่อมประสานและร่วมกันเป็นเครือข่ายในการเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชนและผู้ชำนาญการในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มี การส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริม พัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ ระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะประสบความสำเร็จได้

ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานต้องมีความเชื่อดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน. 2547 : 4)

1. นักเรียนทุกคนต้องการความรัก ความเข้าใจ การให้อภัย การให้โอกาส อยากรู้เป็น คนดี มีปัญญาและมีความสุข
2. นักเรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลา และวิธีการที่แตกต่างกัน

3. ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมคิดร่วมกระทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังนั้น มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิบัติการเชิงรุกในการป้องกัน แก้ไขและพัฒนาเด็ก เพื่อให้สามารถต่อสู้เอาชนะภัยคุกคามเด็กและเยาวชนที่นับวันจะรุนแรงมากขึ้น ด้วยเหตุผลดังนี้

3.1 นโยบายของรัฐบาล รัฐบาลจะปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ ให้คนไทยได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้ และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและสร้างรายได้ และนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจและสังคม โดยยึดหลักการศึกษาระดับชาติ สร้างคนและสร้างงาน (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร. 2544 : 20)

3.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 5-7)

3.3 หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มีเป้าหมายให้นักเรียน เป็นคนดีมีปัญญา มีความเป็นไทยและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และได้กำหนดจุดหมายให้นักเรียน เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 5)

3.4 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาระดับพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 5) ดังนี้

3.3.1 มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3.2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3.3.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

3.3.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลกยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3.3.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. จรรยาบรรณในวิชาชีพครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2544 : 65) กำหนดให้ครูต้องรักและเมตตาศิษย์โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า และครูต้องอบรมสั่งสอนฝึกฝนสร้างเสริมความรู้ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงาม ให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

5. พัฒนาการและความต้องการของนักเรียน จากความเจริญก้าวหน้าของสังคมโลก และกระแสโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดสภาวะวิกฤติทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เด็กต้องอยู่ท่ามกลางโลกแห่งการแข่งขันและเรียนรู้ตลอดเวลา ทำให้เกิดปัญหาการปรับตัวที่ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนที่เป็นปัญหาของสังคม

6. ความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ด้วยความเชื่อว่าครู คือ พ่อแม่คนที่สองของ ลูกประกอบกับสภาพความยากลำบากในการหาเลี้ยงชีพ ส่งผลให้ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะดูแลบุตรหลานของตน จึงฝากความหวังไว้กับครูและระบบการศึกษาที่จะให้โรงเรียนเป็นแหล่งให้ความรู้และอบรมสั่งสอนและพัฒนาให้บุตรหลานเติบโตอย่างมีคุณภาพและเป็นคนดีของสังคม

ประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคน ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 4)

1. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีกระบวนการวิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้
2. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรภายนอกที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ แต่ระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากครูและผู้เกี่ยวข้อง มีการทำงานเป็นทีม ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติและชื่นชมผลงานเพื่อสร้างสรรค์

ระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนให้เป็นรูปธรรม และจะก่อประโยชน์ต่อนักเรียนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 5)

1. นักเรียน

1.1 ได้รับการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง

1.2 ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาทั้งด้านการเรียนรู้ และความสามารถพิเศษ

1.3 ได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัว และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.4 มีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครูและผู้ปกครอง

2. ครู

2.1 ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน

2.3 มีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา

2.4 มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

3. ผู้บริหาร โรงเรียน

3.1 รู้ศักยภาพของครูในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้

3.2 ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา คุณภาพนักเรียน หลักสูตรและคุณภาพการจัดการศึกษา

3.3 มีรูปแบบกระบวนการพัฒนาและการพัฒนาเชิงระบบภายใต้การมีส่วนร่วม

4. ผู้ปกครอง ชุมชน

4.1 ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน

4.2 เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน

4.3 เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน

4.4 มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่อบอุ่น

5. โรงเรียน

5.1 มีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา

5.2 ได้รับการยอมรับ การสนับสนุนและความร่วมมือจากบุคลากร จากชุมชนและจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง

5.3 มีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และเอื้ออาทร

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

6.1 พัฒนานวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

6.2 พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงาน การนิเทศติดตามผล/ประเมินผล และการวิจัย ที่เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

6.3 มีระบบข้อมูลสารสนเทศ ทั้งข้อมูลระดับบุคคลและระดับโรงเรียน เพื่อพัฒนางานต่อไป

7. ประเทศชาติ

7.1 นักเรียนมีคุณภาพดี มีปัญญาและมีความสุข

7.2 มีการเชื่อมโยงข้อมูลของเยาวชนทั่วทุกที่เท่าเทียมกัน

7.3 ลดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน และลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่างๆ

7.4 ประชาชนมีคุณภาพ และเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ

คุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้จักข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 5)

1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น
3. นักเรียนรู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง (IQ) คุณธรรมจริยธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ)
4. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพโดยรอบด้าน
5. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจังด้วยความเอื้ออาทร

นโยบายที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการดำเนินงานภายใต้กรอบนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 1-3)

1. นโยบายกรมสามัญศึกษาปีงบประมาณ 2545 กรมสามัญศึกษาได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา 10 ประการ คือ การรองรับสิทธิ และโอกาสทางการศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วม การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การพัฒนาบุคลากร พิจารณา กฎหมายลูก แนวปฏิบัติ และการสื่อสารเพื่อการปฏิรูปการศึกษายุทธศาสตร์ 10 ข้อนั้นได้ปรากฏ

เรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุทธศาสตร์ที่ 2 และข้อที่ 8 โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1.1 ยุทธศาสตร์ที่ 2

1.1.1 การปฏิรูปการเรียนรู้ สร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนจัดระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน และเร่งแก้ปัญหาสุขภาพจิต และเพศศึกษาในโรงเรียน โดยประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิด กับผู้ปกครองวัด และชุมชน

1.1.2 ควบคุมและป้องกันไม่ให้นักเรียนเข้าไปมั่วสุมในสถานบันเทิงและแหล่ง เริงรมย์ และให้ความร่วมมือในการจัดระเบียบสังคม โดยชี้เบาะแสให้แก่ผู้รับผิดชอบ

1.1.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ผู้นำ ชุมชน องค์กร เอกชน สื่อมวลชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความร่วมมือดำเนินการป้องกัน และแก้ไข ปัญหา สารเสพติดในชุมชนและโรงเรียน

1.1.4 ส่งเสริมให้โรงเรียนพัฒนาผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) ให้สูงขึ้น

1.1.5 พัฒนาระบบการแนะแนวในโรงเรียน ให้พัฒนาครู-อาจารย์ และบุคลากร ในโรงเรียนในมีความรู้ ทักษะในการให้คำปรึกษา แนะนำเพื่อส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้และนักเรียน

1.1.6 ส่งเสริม สนับสนุนการดูแลสุขภาพอนามัย และพัฒนาการศึกษาของนักเรียน

1.2 ยุทธศาสตร์ที่ 8

การพัฒนาบุคลากรพัฒนาครู-อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักสูตรใหม่ และการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างครบวงจร

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปได้ดังนี้

2.1 มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2.2 มาตรา 22 แนวการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลัก ว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

2.3 มาตรา 23 (5) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งก็ กำหนดให้ดำเนินการคือเรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมี ความสุข ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จัก ประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา

มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

3. การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 มีสาระบัญญัติว่าด้วยการให้สถานศึกษาทุกแห่งมีการประกันคุณภาพภายใน และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐาน

การประกันคุณภาพทางการศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการจัดกระบวนการดูแลช่วยเหลือ การส่งเสริม การป้องกัน การแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการต่าง ๆ เครื่องมือที่มี ขั้นตอนการดำเนินการพร้อมเอกสาร หลักฐานการทำงานของครูที่ปรึกษาในการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง พร้อมบุคลากรภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรูปธรรม ได้กำหนดวัตถุประสงค์ดังนี้

- 3.1 มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเชิงคุณภาพ
- 3.2 มีโครงสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน
- 3.3 ครูมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด และมีทักษะการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3.4 นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง และตรงตามสภาพปัญหา
- 3.5 นักเรียนอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุขประสบผลสำเร็จตามศักยภาพ

ในการปฏิรูปวิชาชีพครู ซึ่งเป็นการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถมีคุณลักษณะที่ได้คุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพตามการประกันคุณภาพการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ภารกิจหลักของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา คือ การให้บริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน การจะดำเนินการดังกล่าวให้บรรลุเป้าหมาย สถานศึกษามีพันธกิจที่สำคัญต้องปฏิบัติให้เกิดคุณประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 9 - 12)

1. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดหมาย หรือมาตรฐานที่กำหนด โดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. จัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน

เมื่อพิจารณาจำแนกบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่ต้องปฏิบัติให้เกิด "คุณภาพและได้มาตรฐาน" สถานศึกษามีภาระงานหลากหลายประการต้องรับผิดชอบบริหารจัดการ เช่น

1. จัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา

2. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้ได้ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. บริหารจัดการแนะแนวให้เป็นไปตามแผนพัฒนาการแนะแนวและมาตรฐานการแนะแนว

4. จัดระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและศักยภาพในการเติมเต็มให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

5. พัฒนาคู่มือผู้บริหารให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพครูและมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหาร

6. ดำเนินการส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพใจ คุณธรรม จริยธรรม และศักยภาพของผู้เรียนให้ได้มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และมาตรฐานการจัดระบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อสร้างสุขภาวะและจริยธรรม

7. จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

8. ดำเนินงาน แผนงาน / โครงการเชิงนโยบายอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ อาศัยหลักการและแนวความคิดการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นมาตรฐาน (Standard-Based Education) ที่มุ่งให้สถานศึกษาประกันคุณภาพและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานสูงขึ้น และเมื่อวิเคราะห์สาระสำคัญที่เป็นเจตนารมณ์ของการกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ จะพบว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยง สอดคล้องกัน ทั้งในแง่ผู้รับผิดชอบดำเนินงาน กระบวนการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีลักษณะการบูรณาการสู่คุณภาพของผู้เรียนทั้งสิ้น เพราะต่างก็มีเป้าหมายปลายทางเดียวกัน คือ คุณประโยชน์สูงสุดอันพึงเกิดกับผู้เรียน

1. ผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน คือ ครูทุกคน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน

2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานทางการศึกษา และทุกส่วนของสังคม

ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องผนึกประสานบูรณาการการดำเนินงานของระบบย่อยทุกระบบในสถานศึกษาให้เชื่อมโยง สอดคล้อง มีเอกภาพ และมุ่งสู่เป้าหมายที่แท้จริง คือ พัฒนาการของผู้เรียนทุกคนเชิงปัจเจกบุคคล

กลยุทธ์ความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการส่งเสริมพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียนทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน

ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยกลยุทธ์สู่ความสำเร็จดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 98-100)

1. การบริหารเชิงระบบ
2. การทำงานเป็นทีม
3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. การนิเทศติดตามและประเมินผล

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน

1. ทีมนำและทีมประสาน อันได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่าย รวมทั้งหัวหน้าระดับ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้างานต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนัก ในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน และมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน

3. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะ ต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ จากโรงเรียน

5. การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้ แก่ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และหรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเรื่องจิตวิทยาการแนะแนวและการให้การปรึกษาเบื้องต้นและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

6. ผู้ปกครองและเครือข่ายร่วมพัฒนาในทุกส่วนของสังคม มีความมุ่งมั่นในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเยาวชนในเชิงบูรณาการอย่างเข้มแข็ง จริงจัง

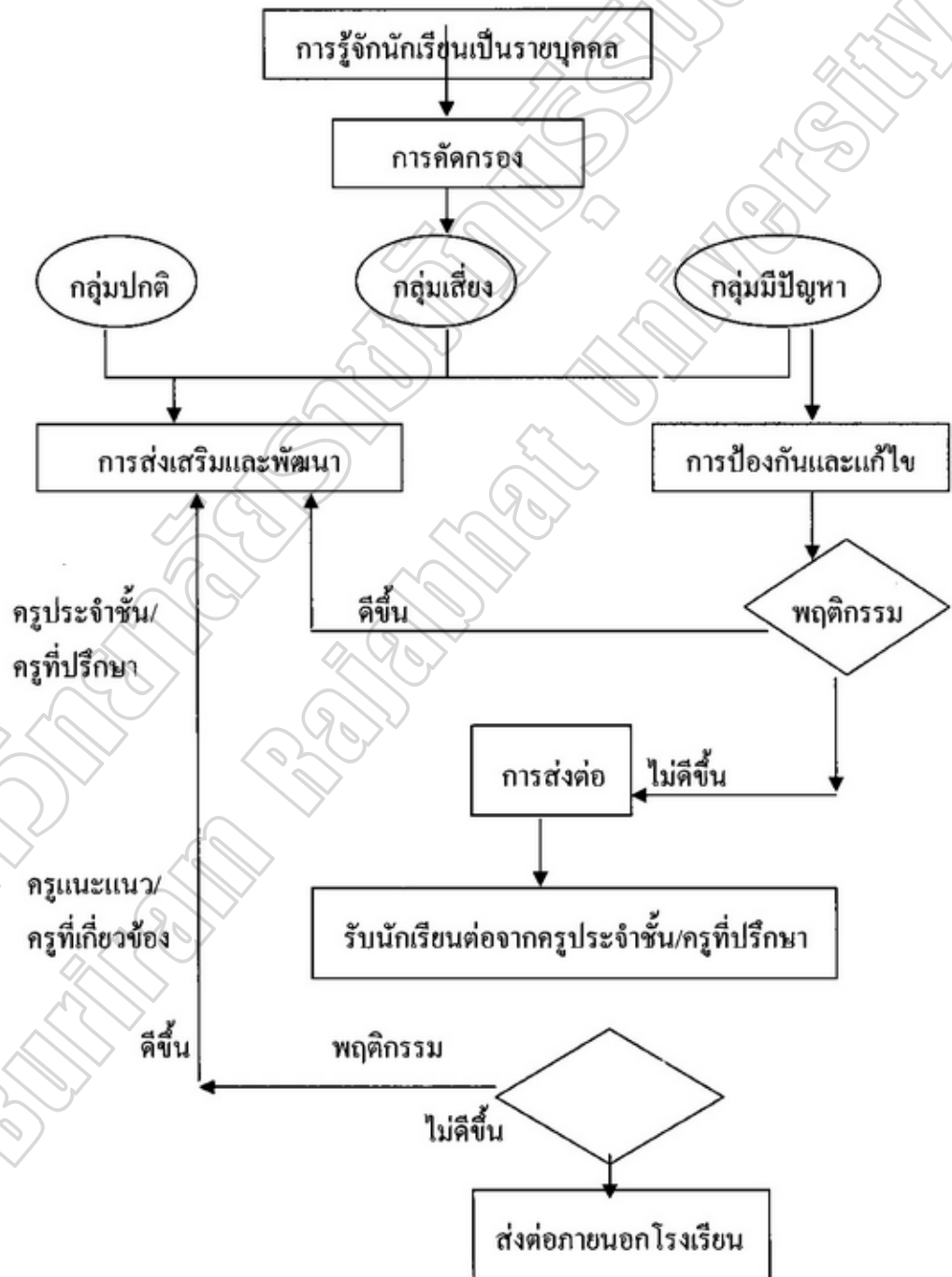
การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา จะต้องเป็นความร่วมมือกันในการดำเนินงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยมีบุคลากรหลักในการดำเนินงาน คือ ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา โดยมีภารกิจที่เป็นหัวใจของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 6)

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อนักเรียน

กระบวนการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ขั้นตอน แสดงให้เห็นดังภาพประกอบ
ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 6)

ภาพประกอบ 2.1 แผนภูมิแสดงกระบวนการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ขั้นตอน

กระบวนการดำเนินงานทั้ง 5 ขั้นตอนมีความสำคัญ มีวิธีการและเครื่องมือที่แตกต่างกันออกไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ครูทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน ของนักเรียนแต่ละคน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ซึ่งต้องเลือกวิธีการและเครื่องมือหรือเทคนิคต่าง ๆ เพื่อประสิทธิภาพในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และสามารถนำไปวางแผนให้การช่วยเหลือ ป้องกันและส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม

ข้อมูลพื้นฐานนักเรียน

ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ

1. ด้านความสามารถแยกเป็น

1.1 ด้านการเรียนรู้ ครูที่ปรึกษาควรทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา ผลการเรียนรู้ในแต่ละภาคเรียน พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น

1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ ควรทราบบทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน ความสามารถพิเศษ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

2. ด้านสุขภาพร่างกาย แยกเป็น

2.1 ด้านร่างกาย เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก โรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น เป็นต้น

2.2 ด้านจิตใจ ด้านพฤติกรรม เช่น มีอารมณ์ซึมเศร้า วิตกกังวล พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น บุคลิกภาพเก็บตัว ขี้อาย ตลอดจนความประพฤติต่างๆ

3. ด้านครอบครัว แยกเป็น

3.1 ด้านเศรษฐกิจ เช่น รายได้ของบิดา มารดา ผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน เป็นต้น

3.2 ด้านความคุ้มครองนักเรียน รายละเอียดที่ครูที่ปรึกษาต้องทราบ เช่น จำนวนพี่น้องบุคคลในครอบครัว สถานภาพของบิดา มารดา บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ความเจ็บป่วย ของบุคคลในครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การติดสุรา การเล่นเกมการพนัน เป็นต้น

วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ครูที่ปรึกษาควรใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุม ทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพและด้านครอบครัวที่สำคัญ คือ

1. ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูลและครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาพิจารณาทำความเข้าใจกับนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอหรือมีข้อสังเกตบางประการ ก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูอื่น ๆ หรือเพื่อน ๆ ของนักเรียน เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่าง ๆ หากครูที่ปรึกษาคำเนินการได้ระเบียบสะสมเป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงต้องเป็นความลับและเก็บไว้อย่างดี มิให้ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่น ๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บไว้กับครูที่ปรึกษา และมีผู้เก็บระเบียบสะสมให้เรียบร้อย ระเบียบสะสมควรเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 3 ปีการศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียบไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรืออาจจัดครูที่ปรึกษาคามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จนจบมัธยมศึกษาในแต่ละตอนหรือจนจบ 6 ปีการศึกษาก็ได้

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) แบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบแต่เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัวที่มีผลเกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจ ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น แบบประเมินพฤติกรรมเด็กเป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยพัฒนาจาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรง จำนวนข้อไม่มากนัก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิต โดยแพทย์หญิงพรรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะ ได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมินพร้อมทั้งหาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) ของเด็กไทยแบบประเมินพฤติกรรมเด็กมี 3 ชุด คือ

2.1 ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก

2.2 ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินเด็ก

2.3 ชุดที่เด็กประเมินตนเอง

ทั้ง 3 ชุด มีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อ เท่ากัน ทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียวหรือใช้ควบคู่กับคู่ที่ครูเป็นผู้ประเมิน เพื่อความแม่นยำยิ่งขึ้น โดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุดพร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

3. วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ

ในกรณีที่ข้อมูลนักเรียนจากระเบียบสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่พอเพียงหรือเกิดกรณีที่ต้องมีข้อมูลเพิ่มเติม ครูที่ปรึกษาก็อาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ การสัมภาษณ์และการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น

สรุปได้ว่า วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลได้แก่ ระเบียบ-สะสม แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนและเครื่องมืออื่น ๆ ที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือนักเรียน

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วนำมาผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น การคัดกรองนักเรียนจะแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 43)

2.1 กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ

2.2 กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปในทางลบ จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2.3 กลุ่มมีปัญหา หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือต่อสังคมส่วนรวมในด้านลบ การจัดกลุ่มนักเรียนนี้มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาก็ให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาก็เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาก็จะมีน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วนผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดยเฉพาะวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ (Sensitive) แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวว่า ขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไรหรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้นครูที่ปรึกษาก็ต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้ครูที่ปรึกษาควรมีการติดตามและประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งก็ต้องระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าบุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติแตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่น ๆ ที่อาจมีผลเสียด้านนักเรียนในภายหลังได้

แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษา และยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีการประชุม

ครูเพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาและเป็นการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ มีพฤติกรรมดีขึ้นตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 44)

วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธี ที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการคือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม (HOMEROOM) กิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูมอาจเป็นที่ห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ให้มีบรรยากาศเสมือนบ้านที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นคั้งสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน มีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การรู้จักตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัวและการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูมจะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถและป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย แนวดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูมมีดังนี้

1.1 กำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดตามความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้

1.1.1 สสำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

1.1.2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ และเป็นเรื่องที่ทันสมัย

1.1.3 การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้งควรมีการดำเนินการเป็นหลักฐาน ทั้งก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปของการบันทึกการจัดกิจกรรมหรืออื่น ๆ รวมทั้งมีการบันทึกสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมโฮมรูมทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัดกิจกรรมหรือในแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมาต่างหากก็ได้

1.1.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน

1.2 โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ในการพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาก็ดำเนินการตามนั้นแต่ให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัย

1.3 วิธีผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียน การพัฒนานักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

1.4 วิธีการอื่นๆ ตามความเหมาะสม

2. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียนและผู้ปกครองด้วยกัน การประชุมผู้ปกครองดังกล่าวจะทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่จากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพ มีความสามารถมากยิ่งขึ้น หรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไข ปัญหาของนักเรียน แนวดำเนินการ ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มีใช้การรายงานสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว

แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญควรตระหนักในการจัดกิจกรรมประชุมก็คือ

2.1 การเตรียมการ ครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุม ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน

2.2 การสื่อสาร ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุมหรือจะเป็นการส่วนตัวก็ตาม แต่ควรเป็นการพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคนและอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบและต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน

2.3 การจัดกิจกรรมในการประชุม ควรเริ่มด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อน จึงจะมีกิจกรรมอื่น ๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.4 การสรุปผลและบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครอง ในการประชุมแต่ละครั้ง ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ดังนี้

2.4.1 เป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง

2.4.2 เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

2.4.3 เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

4. การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความสนใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความสนใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไข้ปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลย นักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไข้ปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป นอกจากนี้ทุกครั้งของการช่วยเหลือนักเรียนควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 45-46)

วิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

การป้องกันและแก้ไข้ปัญหาให้กับนักเรียนนั้น มีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 45-46)

การให้การปรึกษาเบื้องต้นการให้การปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียน เป็นการช่วยเหลือผ่อนคลาปัญหาให้ ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานดังนี้

1. จิตวิทยาวัยรุ่น
2. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์
3. กระบวนการและทักษะการปรึกษาเบื้องต้นที่สำคัญๆ คือ

- 3.1 การสร้างสัมพันธภาพ
- 3.2 การใช้คำถาม
- 3.3 การรับฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึก
- 3.4 การช่วยเหลือแก้ไข้ปัญหา

4. แนวทางการแก้ไข้ปัญหาของนักเรียนในแต่ละลักษณะปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น

แนวการดำเนินการครูที่ปรึกษาควรมีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการปรึกษา โดยมีกระบวนการในการปรึกษาดังนี้

- 4.1 การสร้างสัมพันธภาพ
- 4.2 พิจารณาและทำความเข้าใจปัญหา

4.3 กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไขปัญหา

4.4 ยุติการปรึกษา

การเป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดีมีคุณภาพนั้น ควรจะปฏิบัติดังนี้

1. รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอกหรือโรงเรียนจัดอบรมให้
2. หมั่นฝึกฝนทักษะการให้คำปรึกษา พัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความสามารถอย่างสม่ำเสมอ
3. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษา การดูแลช่วยเหลือนักเรียน การให้คำปรึกษา (Counseling)

บุททาวชิระศักดิ์มงคล (2545 : 7) ได้กล่าวถึงความหมายของการให้คำปรึกษาว่าเป็นการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล 2 คน คือ ผู้ให้คำปรึกษา (Counselor) และผู้รับคำปรึกษา (Counselee) ในการร่วมมือช่วยเหลือกัน เพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาได้เข้าใจตนเองเข้าใจบุคคลและสิ่งแวดล้อม เข้าใจปัญหา สาเหตุ และให้สามารถปรับตัวใช้ศักยภาพของตนในการคิดตัดสินใจหาทางเลือก หาแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรม มีทักษะ มีแรงจูงใจ กำลังใจในการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนาตนเองได้ต่อไป

5. การส่งต่อนักเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายและพฤติกรรมบ่งชี้ในการส่งต่อนักเรียนจากนักวิชาการซึ่งได้กล่าวไว้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2544 : 36) การส่งต่อนักเรียน หมายถึง การส่งนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือและอาจารย์ที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จึงต้องส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านหรือเฉพาะด้านเพื่อช่วยเหลือนักเรียนอย่างเร่งด่วนเพื่อการยุติปัญหามิให้ลุกลามต่อไป

หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป. : 27) กล่าวว่า การส่งต่อ หมายถึง กิจกรรมที่อาจารย์ที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไขปัญหานักเรียนได้ จึงส่งต่อไปยังครูอาจารย์ที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ เช่น ครูแนะแนว ครูประจำวิชาหรือฝ่ายปกครองหรือผู้เชี่ยวชาญภายนอกสถานศึกษา เช่น นักจิตวิทยา จิตแพทย์ เป็นต้น สรุป การส่งต่อนักเรียน หมายถึง กระบวนการส่งนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือและอาจารย์ที่ปรึกษาไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ จึงต้องส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านช่วยเหลือนักเรียนอย่างเร่งด่วนในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการแก้ปัญหาอาจมีบางกรณีที่มีปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหานักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้นหากปล่อยให้เป็นบทบาท

หน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 29)

การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่ให้การช่วยเหลือได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น การส่งต่อภายในหากส่งไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองจะเป็นการแก้ปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมซ้ำซ้อนหรือรุนแรงแต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลือก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกต่อไป

2. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนว หรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียนหรือการส่งต่อนักเรียนนั้น ในบางกรณีครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือการคัดกรองนักเรียนก็ได้ โดยขึ้นอยู่กับกรณีปัญหาของนักเรียนแต่ละคนแนวทางการพิจารณาการส่งต่อโดยครูที่ปรึกษา กรมสามัญศึกษา กรมสุขภาพจิต กรมวิชาการ ได้กำหนดแนวทางการพิจารณาการส่งต่อโดยครูที่ปรึกษาดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 29)

1. นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น หรือแย่ลงไม่ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือโดยวิธีใด ๆ
2. นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรม
3. ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยาควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการช่วยเหลือต่อไป

แนวทางการส่งต่อนักเรียน

1. ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อทราบล่วงหน้าก่อน
2. สรุปรายชื่อข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง
3. ระมัดระวังไม่ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวลหรือโกรธ เป็นต้น แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อและยินดีไปพบครูที่จะช่วยเหลือตามแต่กรณีที่ครูที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม
4. ครูที่ปรึกษานัด วัน เวลาและสถานที่นัดพบที่ครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนและส่งต่อให้เรียบร้อย ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคม ดังนั้นการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบที่มีกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจนประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาและการส่งต่อนักเรียน ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 13) ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานกลางที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติคือ สถานศึกษาสามารถดำเนินงานระบบการช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 14) ดังนี้คือ

1. กำหนดนโยบายด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกำหนดยุทธศาสตร์เป้าหมาย และจุดเน้นด้านการช่วยเหลือนักเรียน และมอบหมายหน่วยงานที่รับผิดชอบในสพท.อย่างชัดเจน
2. ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นเครือข่ายการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน เชิญประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม ฯลฯ เพื่อวางแนวทางปฏิบัติร่วมกัน
3. ส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเกิดการพัฒนาคณะความรู้สู่การปฏิบัติ ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาคณาจารย์ในสพท. ให้มีความเข้มแข็งด้านองค์ความรู้และปฏิบัติด้านการช่วยเหลือดูแลนักเรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และส่งเสริมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อการพัฒนาด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. สนับสนุนช่วยเหลือให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอันเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานไม่ประสบความสำเร็จ สถานศึกษาสามารถดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนแก้ไข ปัญหาอุปสรรคของสพท. ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ส่งเสริมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีระบบติดตามประเมินผลและรายงานความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง กำกับ ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานด้านการช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนและส่งเสริมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนภายในสังกัด รวมทั้งการประสาน ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานจึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 15-16)

1. นำนโยบายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ดำเนินการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือ และปัญหาพฤติกรรมนักเรียนของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นเครือข่ายให้คำปรึกษาตามสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนและบริการแก่ผู้สนใจ จัดให้มีแผนงาน โครงการและกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับพื้นที่ นิเทศ ติดตามผล รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

2. ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาก่อการพัฒนาคณะความรู้ และความสามารถ ในการปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิค และทักษะในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ จัดทำมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สนับสนุนให้สถานศึกษา ศึกษาวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำผลมาพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และจัดให้มีเครือข่ายประสานงานและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. สนับสนุน ช่วยเหลือให้สถานศึกษา สามารถดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ โดยช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา อุปสรรคของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ จัดกลุ่มโรงเรียนเป็นเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ ช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันจนสามารถดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้

4. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือกันดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น จัดประชุมสัมมนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมกับสถานศึกษาให้รับรู้บทบาทการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมเป็นคณะทำงาน คณะกรรมการดำเนินงาน ขอรับความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน

5. ติดตามประเมินผลและรายงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจกับโรงเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำไปปฏิบัติได้จริง สร้างขวัญ กำลังใจ และประชาสัมพันธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง ติดตาม ประเมินผลและรายงานการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นสถาบันที่ประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ที่จะทำให้การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรอื่น ๆ

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำสูงสุดในสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการและให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ จึงควรมีบทบาทหน้าที่ และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 17-18)

1. บริหารจัดการให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้เหมาะสมกับสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการให้การดำเนินงานตามความเหมาะสม ประชุมคณะกรรมการและกำหนดเกณฑ์จำแนกกลุ่มนักเรียน ส่งเสริมให้ครูทุกคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้เพิ่มเติม มีทักษะเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

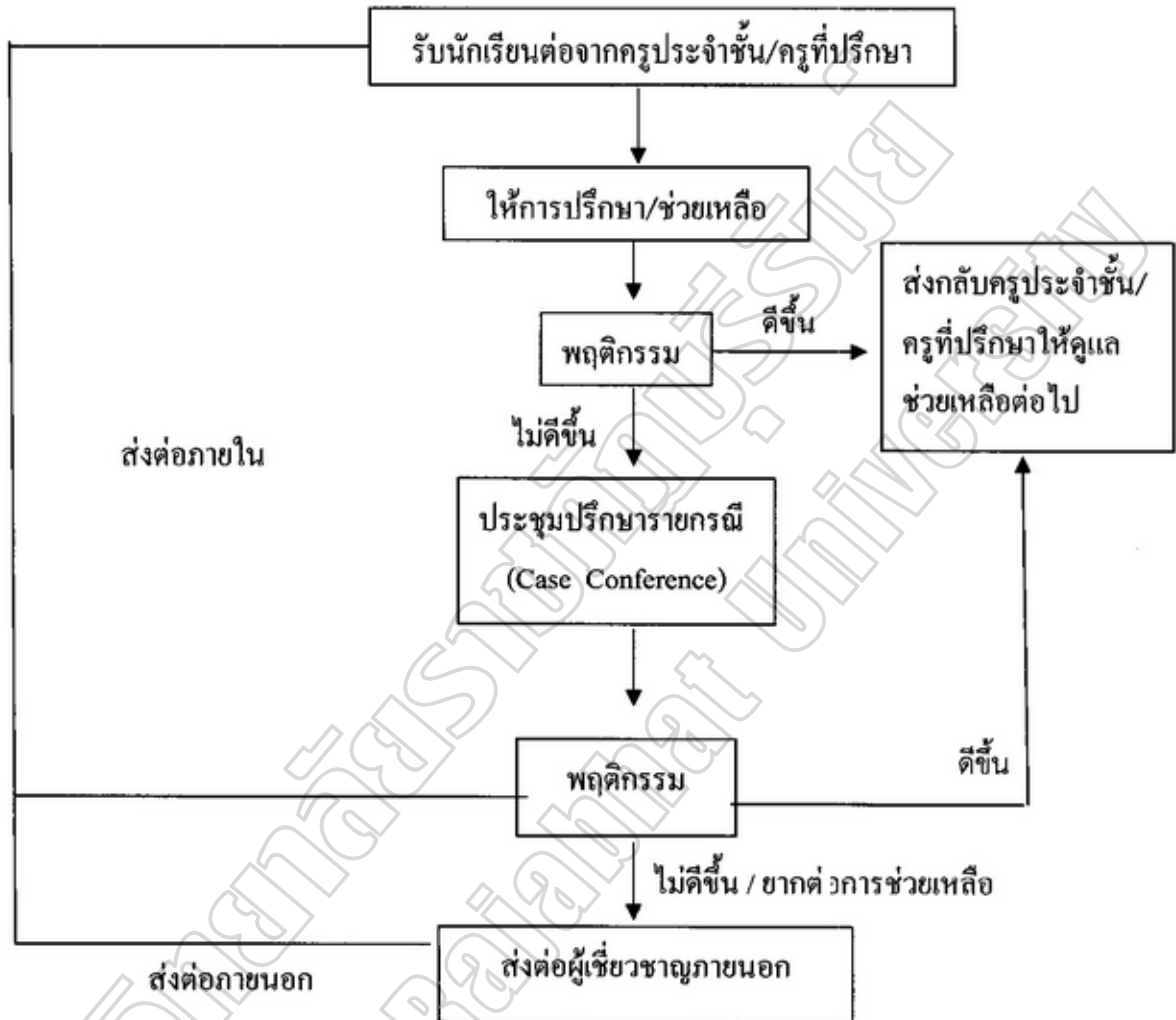
2. ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคคลภายนอก เชิญร่วมเป็นกรรมการและเครือข่ายในการช่วยเหลือนักเรียน ประชุมปรึกษาหารือและขอความร่วมมือ เช่น ผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครององค์กรต่าง ๆ สาธารณสุข โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ฯลฯ

3. คู่มือ กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล สนับสนุนและให้ขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน กำหนดปฏิบัติการดำเนินงาน นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ขกของให้รางวัล เผยแพร่ผลงานการดำเนินงานในโอกาสต่าง ๆ

บทบาทของครูแนะแนวและผู้เกี่ยวข้อง

แนวการปฏิบัติของครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูฝ่ายวิชาการ งานพยาบาลที่รับนักเรียนจากการส่งต่อของครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เมื่อครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาได้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้นแล้ว พบกรณีที่ยากต่อการแก้ไข จึงดำเนินการส่งต่อให้ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูฝ่ายวิชาการหรืองานพยาบาล ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อ ดังภาพประกอบ 2.2 (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 43)

ภาพประกอบ 2.2 แผนภูมิแสดงกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาให้นักเรียนของครูแนะแนวผู้เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) สถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในส่วนของสถานศึกษามีทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ครูประจำวิชา ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูฝ่ายวิชาการ ฯลฯ และนักเรียนที่มีส่วนร่วมตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 32 เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบ ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักใน

การดำเนินงาน เป็นผู้ปฏิบัติภารกิจด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข และการส่งต่อนักเรียน โดยตรงที่สำคัญเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้งานวิจัยในประเทศ

นันทพงศ์ พุฒยชาติรัตน์ (2546 : 110-113) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมนักเรียนและด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับมาก ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อ และด้านการคัดกรองนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 2) ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน 4) ปัญหาในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้แก่นักเรียนให้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริงมีความผิดพลาดในการคัดกรองนักเรียน นักเรียนมีปัญหาแล้วไม่มาปรึกษาครู และพฤติกรรมของนักเรียนไม่เปลี่ยนแปลง

โชวันันต์ มารุตวงศ์ (2546 : 88) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่าการกำกับนิเทศติดตาม ประเมินผล และการรายงาน ผู้บริหาร โรงเรียนควรจัดประชุมคณะกรรมการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไข โดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำแฟ้มเอกสาร จัดให้มีวัสดุ อุปกรณ์ คู่มือ สื่อต่างๆ เพื่อแจกให้ครูศึกษาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหามีกรณีศึกษาคูที่ข้อง เพื่อให้มีทักษะในการทำงาน

อรุณพร ผดุงศักดิ์ชยกุล (2547 : 63) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมและแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้นและมักไม่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 31) มาตรา 40 ได้กำหนดสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความรู้และ

ประสบการณ์ในเรื่องการเงินและงบประมาณไม่สามารถเสนอความคิดเห็นในการบริหารงานนี้ได้ คณะกรรมการจึงเพียงแต่รับทราบข้อมูลและรับรายงานเท่านั้น (มนตรี บุญดี. 2544 : 71) ประกอบกับระเบียบในการจัดซื้อจัดจ้าง (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุพ.ศ. 2535) มิได้กำหนดชัดเจนว่า คณะกรรมการที่เป็นตัวแทนประชาชนมีส่วนร่วมเป็นรูปธรรมอย่างไร และปัจจุบันในการจัดซื้อจัดจ้างของสถานศึกษาจะต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นกรรมการ หรือผู้ตรวจรับพัสดุดำเนินนโยบายการกระจายอำนาจด้านงบประมาณ จึงทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาต้องการมีส่วนร่วมในค่านี้นี้มาก

วิจิต รุ่งศรีทอง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพและปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา 7 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารจัดการ 2) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) การคัดกรองนักเรียน 4) การส่งเสริมนักเรียน 5) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 6) การส่งต่อ 7) การติดตามประเมินผล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บุคลากรโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2545 จำนวน 345 คน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ส่วนด้านการบริหารจัดการ มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

สมพงษ์ แก้วอาจ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น พบว่า ความคิดเห็นของข้าราชการครูเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 1-5 ตามองค์ประกอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาการส่งต่อ พบว่า มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุดภาพรวมและรายด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านที่ข้าราชการครูมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งต่อนักเรียน ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 1-5 ตามองค์ประกอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาการส่งต่อนักเรียน พบว่า

มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านเมื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 จำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') พบว่า ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดใหญ่แตกต่างกับ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน ระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 อยู่ในระดับมากกว่าข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาด กลางนอกนั้นพบว่า ไม่แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 พบว่า โดยภาพรวมข้าราชการครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') พบว่า ข้าราชการครูที่ ปฏิบัติหน้าที่โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่พิเศษมีความคิดเห็นแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพื่อวิภา พรหมสุวรรณ (2547 : 111-113) ได้ประเมิน โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ด้านสภาพแวดล้อม ในการปฏิบัติงาน ได้ผลดี โดยคณะกรรมการเห็นความสำคัญ ความจำเป็นและประโยชน์ของระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านปัจจัยพบว่าปฏิบัติได้พอใช้ โดยโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการและ กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ และส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน แต่ยังคงขาดงบประมาณในการเยี่ยมบ้านนักเรียนด้านกระบวนการ พบว่าการดำเนินงาน ดี โดยครูที่ปรึกษาทำความเข้าใจกับนักเรียนเป็นรายบุคคลทำการคัดกรองนักเรียน ด้านผลผลิต พบว่า ปฏิบัติได้ดี โดยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็น ไป ด้วยดี นักเรียนได้รับการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น รวมถึงการส่งเสริมให้แสดงออกตามสภาพ ของตนเอง ในกรอบ 5 ด้าน คือด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และการคัดกรอง พบว่า ครูที่ ปรึกษาได้ทำความเข้าใจกับนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อทำการคัดกรองได้ผลดี มีการเยี่ยมบ้านนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่าปฏิบัติดีนักเรียนได้รับคำแนะนำด้านการเรียน กิจกรรมโฮมรูม ที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและครูที่ปรึกษาแนะนำนักเรียนให้รู้จักป้องกันตนเองจากภัยบุคคลและ

สังคมภายนอก ส่วนการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่าปฏิบัติได้ผลดี นักเรียนร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการให้คำแนะนำปัญหาและโทษของสารเสพติด การส่งต่อ พบว่า ปฏิบัติได้พอใช้ โดยครูที่ปรึกษามีการประสานงานติดตามรับช่วงเพื่อดูแลแก้ไขนักเรียนที่ถูกส่งต่อ

หัสพงศ์ งานดี (2551 : 150-153) ได้ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษา พบว่า ด้านการเตรียมการและการวางแผน พบว่า ทุกโรงเรียนมีการพิจารณาเลือกบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นอย่างดี มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนานักเรียนในทุกๆ ด้าน มีการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนเพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อน มีการเลือกผู้ที่เข้าพบผู้ปกครองนักเรียนเป็นประจำ เลือกบุคลากรที่อุทิศเวลาในการทำงานให้แก่โรงเรียนได้อย่างเต็มที่ ด้านการปฏิบัติตามแผน พบว่า มีการคัดเลือกครูที่ปรึกษาดีเด่นด้านการช่วยเหลือนักเรียนทุกปีการศึกษา มีการนำข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาชี้แจงจุดเด่น จุดด้อยของงานให้แก่บุคลากร มีการประชุมบุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานทุกสัปดาห์ มีการฝึกอบรมบุคลากรโดยการเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้เรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและส่งบุคลากรไปอบรมยังหน่วยงานอื่น ด้านการกำกับติดตาม ประเมินและรายงานผล พบว่า มีการนิเทศ กำกับ ติดตามเป็นระยะ ๆ ให้กับบุคลากรที่ดำเนินงานและครูที่ปรึกษาตามความเหมาะสมของเวลาที่โรงเรียนกำหนด ครูที่ปรึกษาจะมีการประเมินผลการปฏิบัติงานกันเองในแต่ละระดับชั้น และทุกสิ้นภาคเรียนครูที่ปรึกษาจะมีการจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน ไปยังคณะกรรมการอำนวยการ ด้านบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง พบว่า มีการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเป็นอย่างดี พร้อมทั้งมีการเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาแก้ไขปัญหาคณาจารย์ดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุก ๆ เรื่อง

ประภุศศักดิ์ บัวดี (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนภูซางวิทยาคม อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนภูซางวิทยาคม อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ด้านการมีส่วนร่วมในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าประสงค์ของการดำเนินการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมากที่สุด ส่วนการมีส่วนร่วมในการคัดกรองนักเรียนในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูมีส่วนร่วมในการประสานขอความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างการปฏิบัติตามแผนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการคัดกรองมากที่สุด ในด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนักเรียนในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับ

ความต้องการของนักเรียน ครอบครัวเนื้อหาและส่งเสริมพฤติกรรมนักเรียนมากที่สุด การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้อที่ครูมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการร่วมทำ ความเข้าใจธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น การมีส่วนร่วมในการส่งต่อนักเรียนในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ครูมีส่วนร่วมในด้านการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียนได้ร่วมคิด ร่วมทำในการส่งต่อนักเรียนมากที่สุด

ก่าไลทิพย์ ราชแก้ว (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3-4 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความต้องการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนกับครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่แตกต่างกัน 4) ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา มีความต้องการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อ พบว่า หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับครูที่ปรึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความต้องการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่แตกต่างกัน 6) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา จำนวน 170 คน ที่ตอบแบบสอบถามได้ แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหามากที่สุด 3 อันดับแรก ดังนี้ 1) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่เป็นระบบ 2) ขาดการนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง 3) ครูมีภาระงานมาก ทั้งงานสอน งานพิเศษ

เสถียร สุขหนองบัว (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า 1) สภาพ

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรายด้านพบว่า ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการส่งต่อนักเรียนมีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย 2) ผู้บริหาร โรงเรียน ครูแนะแนวและครูประจำชั้นมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมและด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการส่งต่อนักเรียนแตกต่างกัน ส่วนด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนไม่แตกต่างกัน 3) โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่มีสภาพการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สุรินทร์ โพธิ์เหมือน (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 3 พบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูแนะแนว โดยภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูแนะแนว จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกัน 3) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูแนะแนว จำแนกตามระดับช่วงชั้นของโรงเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน 4) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูแนะแนว ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกัน 5) ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูแนะแนว โดยภาพรวม ดังนี้ ลำดับที่มีความถี่สูงสุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการคัดกรอง และด้านการส่งต่อ

พัฒนพงษ์ มนประโคน (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบว่า 1) การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูที่รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบ

ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการส่งต่อนักเรียนมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง 2) การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูที่รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่แตกต่างกัน 3) สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูที่รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมมีจำนวน 210 ข้อ เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่าด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นมากที่สุดไปหาหน่อย คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมาด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อนักเรียน ตามลำดับ

พรสวรรค์ สอนสุภาพ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านดาดคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) พัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ติดตามและประเมินผลและประเมินผล การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านดาดคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า 1.สภาพและปัญหาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้นดำเนินงานตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ยังดำเนินงานได้ไม่ครบทั้ง 5 ขั้นตอน ผู้บริหารโรงเรียนมีความประสงค์ให้ครูประจำชั้นทุกคนปฏิบัติการกิจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านดาดคำ พบว่า ครูประจำชั้นขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2. การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการโดย 1)การศึกษาเอกสาร 2) การศึกษาดูงาน โรงเรียนต้นแบบ 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 4) การดำเนินงานตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 5) การนิเทศติดตามผล พบว่า หลังการพัฒนาครูประจำชั้นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 20 จากการประชุมปฏิบัติการ ผลจากการพัฒนาการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และครูประจำชั้นสามารถจัดคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. การติดตามและประเมินผลการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนบ้านดาดคำ พบว่า ครูประจำชั้นทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ และ

สามารถดำเนินงานตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากขึ้น ครูประจำชั้นได้แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการ

สรารุณี แก้วจรัญ (2555 : บทคัดย่อ) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รองลงมา คือ ด้านการส่งต่อ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียน ตามลำดับ 2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ โรงเรียนควรจัดข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างมีระบบ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้รู้จักนักเรียนเพิ่มขึ้น รองลงมา คือ ควรมีการสร้างความตระหนักและความสำคัญ การกำกับติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นจริงเป็นจัง และควรมีการติดตามและดูแลอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งมีครูและฝ่ายที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ ตามลำดับ

งานวิจัยต่างประเทศ

ปีเตอร์เซน (Petersen. 2001 : 980) ได้ศึกษาการศึกษาผู้ให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนในด้านชาติพันธุ์วรรณนาในฐานะตัว การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยงการศึกษา (วิจัย) ครั้งนี้เป็นการพรรณนาบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชน (CYC) คนหนึ่งในโรงเรียน 2 แห่ง ใช้การเก็บข้อมูลตามระเบียบวินัยทางชาติพันธุ์วรรณนาโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนี้มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงทางวิชาการ ผลการเรียนต่ำอยู่มาก จึงทำให้เด็กพวกนี้มีโอกาสจะออกกลางคันสูง นอกจากนี้งานวิจัยฉบับนี้ยังได้บรรยายภาพฉาย รายละเอียด เอกลักษณะ (ลักษณะ) เด็กที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยยังได้เอาความเห็นจากผู้ให้ข้อมูลและข้อมูลค่านิยมบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ มาประกอบการพิจารณาด้วย ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของ CYC ในโรงเรียนคือ ให้การสนับสนุนครูผู้สอนในการจัดให้มีการศึกษาที่ดีที่สุดตามศักยภาพของทรัพยากรของโรงเรียนให้แก่ นักเรียน งานสนับสนุนของ CYC ทำใน 2 ด้านคือ 1 กิจกรรมด้าน

การป้องกัน 2 กิจกรรมด้านการสนับสนุนการเรียนของเด็ก ผู้วิจัยพบว่า CYC มีศักยภาพที่จะช่วยเด็กกลุ่มเสี่ยง และกิจกรรมด้านการป้องกันจะเกิดประโยชน์แก่เด็กมากกว่ากิจกรรมด้านให้การสนับสนุน

เกาเตอร์ (Couture. 2000 : 1423 – A) ได้ศึกษาการพัฒนาการของวัยรุ่น วัยรุ่นเป็นวัยที่เรียกร้องความต้องการมากขึ้น ต้องการผู้ช่วยที่มีประสิทธิภาพจัดการกับปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาความต้องการโรงเรียนจะต้องวางขั้นตอน เตรียมความเข้าใจ ศึกษาความต้องการของวัยรุ่นให้มากขึ้น ให้ความช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษาแนะแนวทาง และหาแนวทางที่จะเผชิญกับความขัดแย้ง การประเมินจะต้องอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจของ กลุ่มที่ปรึกษาควรเข้าใจธรรมชาติของวัยรุ่น แนะนำแนวทางในการปฏิบัติ โรงเรียน ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญต่อความต้องการ ความเปลี่ยนแปลง ความแตกต่างของวัยรุ่น

โคพลแลนด์ (Copeland. 2006 : unpagged) ได้ศึกษาความสามารถในการรับรู้หรือเข้าใจของนักเรียนผู้ปกครอง ครู ที่ปรึกษาและผู้บริหารในการรับรู้บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการเปลี่ยนแปลงจากโรงเรียนประถมไปเรียนโรงเรียนมัธยม การสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครอง สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาและผู้บริหาร พบว่า นักเรียนรับรู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงได้ยากเนื่องจากต้องพบกับความท้าทายใหม่ ๆ เช่น การเรียนที่ยากขึ้น ตารางเรียนที่แตกต่างกัน การมีเพื่อนใหม่และต้องค้นหาว่าตัวเองต้องทำอะไรบ้าง ต้องเรียนอะไรบ้าง อย่างไรก็ตามนักเรียนจะเข้าใจความสัมพันธ์ในการเปลี่ยนแปลงนี้ตอนนักเรียนอยู่ในระดับเกรด 9 ถึงเมื่อก่อนนั้นจะไม่มีที่ปรึกษาหรือไม่มีเพื่อนก็ตาม และผลการศึกษายังพบอีกว่าผู้ปกครองมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนไปเรียนในโรงเรียนมัธยม ยิ่งไปกว่านั้นจากการอ้างอิงการรายงานของนักเรียนและครูในโรงเรียนประถมและโรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องดำเนินการในเรื่องการสร้าง ความเข้าใจด้วยวิธีการต่าง ๆ ของนักเรียนให้ดีขึ้นและสนับสนุนให้นักเรียนเรียนต่อให้มากขึ้นในอนาคต และส่งเสริมความรู้ความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนในโรงเรียนประถมเป็นโรงเรียนมัธยม

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยในต่างประเทศ สรุปได้ว่า การให้การช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน